

• ASTERO GAIA •

Elizaren ondasunak

2.000 urteko negozio katolikoa

Konstantino enperadoreak jabetzak izateko eskubidea eman zionetik, Eliza Katolikoak ondare ekonomiko itzela bildu du, sarri ondasun horiek publiko bihurtzeko egindako ahaleginak saihestuz. Azkena Nafarroan bertan izan da: Elizak Hipoteka Legearen zirrikitu bat aprobetxatu du euro gutxiren truke 1.000 eraikinetik gora bere izenean jartzeko.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

STATIC.COM

Leireko San Salbatore monasterioiko kriptak. Erdi Aroan ohikoa zen monasterioak kreditu-erakunde moduan jardutea. Eliza Katolikoak lukurreriaren aurkako mezua zabaldu arren, interes altuko kredituak ohiko diru-sarrera bihurtu ziren.

JESUSEK ESANA: errazagoa da gamelua jostorrazaren zuloan sartzea, aberatsa Zeruetako Erreinuari sartzea baino.

Baina Konstantino enperadoreak (272-337) Elizari ondasunen jabe izateko eskubidea eman zionetik, zaila izan zaio etsenpluaren bidez predikatzea. Konstantinoren oinordekoek kultu paganoa debekatu zuten, tenplu eta ondasun paganoak kristauen eskuetara joan ziren. Berehala fededunak *mortis causa* dohantzak egiten hasi ziren Elizaren mesedetan eta V. mendean ohitura zabaldua zen hiltzean ondasunak elizgizonen eskutan uztea, ez soilik oinordekorik gabeko pertsonen artean, baita seme-alabak zituztenen artean ere. Hala, ostrogodoen errege Teodoriko Handiak dohantza horiek mugatzeko legeak bultzatu zituen familia askoren porrota saihesteko.

Erdi Aroan Eliza Katolikoaren ondasunak izugarriak ziren. Datu zehatzik izan ez arren, Prospero Boissonade historialariaren arabera, X. eta XI. mendeetan Europa mendebaldeko ondasun higiezin guztien erdia eta herenaren artean Elizaren eskuetan zeuden. Frantziar, XV. mendearen amaieran Elizaren eta Estatuaren diru-sarrerak berdintsuak ziren; Luis XIII.aren erregealdian Eliza herrialdeko lurralde guztien herenaren jabe zen. Eta 1380an Ingalaterrako parlamentuak ere Elizak uhartearen herena zuela salatu zuen.

Baina, feudalismo betean, Eliza ez zen soilik fededunen borondatezko dohaintzei esker aberastu. Zergak biltzen zituen, hamarren ezagunak nagusiki. Abade-etxeak eta

monasterioak kreditu-erakunde gisa jardun zuten sarri, Elizak lukurreriaren kontrako mezua zabaldu arren –XII. mendean Normandiako abadietan kredituen interesa %15ekoa izan ohi ze–.

Eta prekarioen bidez lur-eremu zabalak eskuratu zituen; kontratu horien arabera, jatorrizko lurjabeak lurra ustiatzen jarraitzen zuten baina jabegoa Elizaren esku uzten zuten. Gainera prekaristak errenta finkoa ordaindu behar zion Elizari. Kontratua sinatzea erabakitzen zuten ustiatzaileak, modu horretan, nekazarien ekonomia gorabeheratsua eta etorkizun iluna saihesten zuten eta bere egoera egonkortzen. Eta Elizarentzat jokaldi borobila zen hura: jabegoa eskuratu zuten, errenta jasotzen zuten eta ez zuten ezertxo ere ordaindu behar, zerga-salbuetspena zela-eta.

XIII. eta XIV. mendeetan, hirien goraldiarekin bat, eraikinen jabetzak izugarri handitu zituen Elizak. Katedralak, monasterioak, elizak eta hilerriak herritarrek ordaintzen eta eraikitzen zituzten, baina jabegoa eliztarrek zuten eta haiek ustiatzen zituzten ondasun berriak.

Erreforma eta iraultza liberalak

Aro Modernoan jaurerri feudal laikoak desagertu ziren Europa osoan, baina Elizak botere ekonomikoari eutsi zion zenbait herrialdetan. Beste batzuetan, Erreformaren eraginez, gobernuek Elizaren ondasunak sekularizatu eta saldu zituzten. Horixe gertatu zen Ingalaterran eta Alemanian.

Prospero Boissonaderen arabera, X. eta XI. mendeetan Europa mendebaldeko ondasun higiezin guztien erdia eta herenaren artean Elizaren eskuetan zeuden

Frantzia eta Espainian, aldiz, Kontraerreforma nagusitu zen eta Elizak Erdi Aroan pilatutakoari eutsi zion, gobernu liberalek egoera aldatzeko ahaleginak egin zituzten arte. Elizak bildutako lur-eremu eskergak arazo bihurtu ziren gobernu burgesentzat. Onibarrak ez zituzten ustiatzen edo garatu gabeko sistemen bidez lantzen zituzten, produktibitatearen kaltetan, ez zuten zergarik ordaintzen, eta gainera, indar feudalen erresistentzia politikoa babesten zuten. Finean, garapen ekonomiko eta politikoa oztopen zuten. Frantzia 1789ko Iraultzaren ondorioz, Elizaren ondasunak sekularizatu, nazionalizatu eta saldu zituzten. Espainian, berriz, desamortizazio ahaleginak berandua go iritsiko ziren eta ez ziren hain eraginkorrak izan. Horrenbestez, gaur egun ere Eliza Katolikoaren ondare ekonomikoa oso bestelakoa da Hego eta Ipar Euskal Herrian.

Desamortizazio antzuak

Espainiako desamortizazio ahaleginik eza-gunena Mendizabalek 1837an abiatu zuena izan arren, lehenago ere izan ziren beste

WORDPRESS.COM

Juan Alvarez Mendizabal (1790-1853). Mendizabalen desamortizazio ahalegina ezagunagoa izan arren, Madoz nafarrak abiatu zuena eraginkorragoa izan zen.

saiakera batzuk. 1766 eta 1808 urteen artean, Karlos III.aren eta IV.aren erregealdietan, gobernuak Jesusen Konpainiaren, ospitaleen, umezurtzetxeen eta erruki-etxeen ondasunak desamortizatu zituzten.

Jose I.a Bonapartek ere, Espainiako errege izendatu zuen Napoleonen bideari jarraiki, Elizaren ondarea murrizteko ahalegina egin zuen. Baina benetako desmortizazioa baino, gerrako gastuak ordaintzen laguntzeko aldi baterako desjabetze edo konfiskatzea baino ez zen izan.

Legez ez zion jabetza Elizari kendu eta, gainera, 1814an Independentzia Gerra amaitu zenen, Elizak ondasunak berreskuratu zituen.

1835ean, Maria Kristina erregeorde zela, Juan Alvarez Mendizabal Ogasun ministro izendatu zuten eta handik hiru hilabetera, presidente. Karlismoari aurre egin ahal izateko diru-sarrera premia bizia zuen eta, horregatik, desagertutako ordena erlijiosoen ondasunak saltzeko agindua eman zuen, bide batez nekazaritza-ekoizpena bizitzeko eta zor publikoa murrizteko asmoz. 1836an

Nafarroako ondare publikoa txakur txiki batzuen truke

1998an PPren gobernuak Espainiako Hipoteka Legearen 5. artikulua ezabatzeko erabakia hartu zuen, kulturguneak erregistratzea debekatzen zuen puntua hain zuzen. Elizak, zirrikitu hori baliatuta eta lege horren 206. eta 207. artikuluek babestuta, Nafarroako eliza guztiak Jabetza Erregistroan inskribatzen hasi zen. 2007. urtean Nafarroako zenbait herritar Eliza burutzen ari zen kanpainaz jabetu ziren eta Nafarroako Ondarearen Defentsarako Plataforma sortu zuten Elizaren jokabidea salatzen. Besteak beste, *Escándalo monumental* (Altaffaylla, 2009) liburua argitaratu dute

206. artikulua ondasunak erregistroan inskribatzeko pribilegioa ematen dio Elizari eta, 5. puntuaren oztopena gaudituta, Elizbarrutiaren baimena baino ez zuen behar ondasunak bere izenean jartzeko. Hala, 1.000 eraikin baino gehiago erregistratu zituen, inskripzio bakoitzeko soilik 20 edo 30 euro ordainduta. Gainera, prozedura horrek ez dakar inskripzioak publiko egiteko eta argitaratzeko beharrik. Beraz, ondasun publikoak erraz pribatizatu zituen, herritarrek nahiz ordezkari publikoek ezertxo ere jakin gabe.

Elizako ordezkariak diote ondasunen erregistroa ez zutela irabazi-asmoekin egin "kudeaketa eraginkorragoa egiteko eta kristauen mesederako" baizik. Plataformako kideek, hainbat adituk eta abokatuk, eta

WIKIMEDIA.ORG

Altsasuko Jasokunde Elizako ganga. Altsasuko Udala izan zen Elizaren jarrera salatzen auzitegien bidea hartu zuen lehenetarikoa.

Espainiako Auzitegi Konstituzionalak zein Auzitegi Gorenak emandako zenbait epaiek kontrakoa diote, ondasun horiek publikoak direla, alegia. Eta Nafarroako udal gehienek ere bat egin dute ekimenarekin. Altsasu, Berriozar, Burlata, Etxauri, Irurtzun, Leitza, Puiu eta Uharteko udalak izan ziren auzitegien bidea hartzen lehenak eta egun 117 udal ari dira berena den ondarea berreskuratzeko ahaleginetan.

Zer ondasun ditu Eliza Katolikoak?

Inork ez daki zenbatekoa den Eliza Katolikoaren ondare ekonomikoa. Elizak berak ez du jakitera ematen, eta orain arte behintzat ez dute horretara behartu, funtzionamendu diozesarrak babesten baitu. Datu zehatzik ezean, hona hemen zantzu batzuk.

Vatikanoaren urre altxorra, bereziki Amerikako kolonizazio garaian bildua, munduko handienetakotzat jotzen da, datu zehatzik jakinarazi ez arren. Espainian, Elizak higiezinetan du ondare nagusia. Galiziako *Xornal* egunkariak 2006ko abuztuan argitaratu zuenez: "Eliza 100.000 eraikinen jabe dela kalkulatzen da. Bestela esanda, Espainiako ondare historiko-artistikoaren %80 Elizarena da". Komunikabide galziarraren arabera Toledoko alde zaharreko zoruaren %70 Elizaren esku dago, eta Avilako, Burgosko eta Santiagoko auzune historikoetan ere antzera gertatzen da.

Espainiako Eliza, besteak beste, Inditex, Endesa, Banco Popular eta Telefónica akzioduna da. Elizako goi-karguek sortutako Umasges sozietatearen bidez, burtsan inbertitzen du. Vatikanok ere hainbat enpresa handiren akzioak ditu: General Motors, IBM, Disney... Horrez gain, Egoitza Santuak zerbitzu eta telekomunikazio enpresak, bankuak eta seguru-etxeak ditu, 12.000 milioi eurotik gorako balioa dutenak. Eta, hala ere, Vatikanok ez ditu bere funtzionario gorenaren, Aita Santuaren bisitak finantzatzen.

Espainiako Estatuak eta Vatikanok Espainiako Eliza Katolikoaren gai ekonomikoei buruzko akordioa sinatu zuten 1979ko urtarrilaren 3an, Elizaren finantza-zio publikoa eta zerga-salbuespena zehazteko. Soilik Estatuko Aurrekontu Orokorretan, Espainiako Elizari 141 milioi eurotik gora egokitu zitzaizkion 2005ean. Hori gutxi balitz, urte horretako azaroan *El País* egunkariak argitaratu zuenez, orduko PPreu gobernua

Apezpikuen Batzarrari beste 35 milioiko urteroko oparia egitea erabaki zuen, legez egokitutako dirulaguntza gain.

Datu zehatz gutxi daude Espainiako Elizak bere ondarea gordetzeko administrazio publikoetatik jasotzen dituen dirulaguntzei buruz, baina 2006an Ser irratia Caja Madrid fundazioko txosten baten berri eman zuen. Txosten horren arabera, Elizak 2001 ean udaletatik 106 milioi euro jaso zituen "ondarea kontserbatzeko". Gainera, bost urte geroago Estatuak 2.500 milioiko laguntza eman zien hezkuntza zentro pribatu katolikoari. Guztia bilduta Elizak laguntza publikotan urtero 3.300 milioi euro inguru jasotzen dituela ondorioztatu dezakegu.

Eta, horrez gain, abantaila fiskalak ere baditu: besteak beste erosketengatiko BEZik, ondorengotza-zergarik eta dohaintza-zergarik ez du ordaintzen.

CITYPICTURES.COM

Toledoko hiri zaharreko lurzoruaren %70 Eliza Katolikoaren esku legoke.

Mendizabal dimisioa aurkeztera behartu zuten, baina Espartero jeneralak boterea lortu zuenean, berriro izendatu zuten Ogasun ministro. Orduan, Esparterok klero sekularraren ondasunak desamortizatzeko legea (1837) indarrean jarri zuen.

Mendizabalen desamortizazioak elizaren ondasunak eta pribilegioak —besteak beste, hamarrenak— deuseztatu zituen, zor publikoa murriztu zuen, baina nekazaritza-ekoizpena ez zen areagotu eta deforestazio larria eragin zuen. Gainera, 1851n Esparteroren gobernu progresista erori zenean, legea bertan behera geratu zen eta gobernuaren eta Elizaren arteko harremanak lehengoratu zituzten.

XIX. mendeko desamortizaziorik eragin-korrena Pascual Madoz iruinsemeak Ogasun

1933ko Konfesio eta Erlijio Kongregazioen Legeak jabetza publikoa aitortu zien tenplu erlijiosoei eta horiek gordetzen zituzten artelanei

ministroa zela abiatutakoa izan zen. Legea 1855ean onartu eta ezarri zen eta mende amaierara arte indarrean egon zen. Huraxe izan zen ondasun gehien salgai jartzea lortu zuen desamortizazioa. Baina ondasunen %30 baino ez ziren Elizarenak; desjabetutako ondarearen %50 udalena zen lehenago, eta beste %20, benefizentziarena.

Errepublikak kendu, Francok atzera eman

Espainiako II. Errepublikak ez zion Elizari jabetzei eusteko aukerarik eman. 1933ko Konfesio eta Erlijio Kongregazioen Legearen 11. artikulua jabetza publikoa aitortu zien tenplu erlijiosoei, eraikin gehigarriei, errektore-etxeei eta horiek gordetzen zituz-

Azkaineko hilerria (Lapurdi). 1789ko Iraultzaren ondorioz, Eliza Katolikoak Frantzian eta, beraz, Ipar Euskal Herrian zituen ondasunak sekularizatu egin ziren. Nekazaritza-lurrak saldu zituzten eta elizak, katedralak, hilerriak eta abar esku publikoetan geratu ziren.

ten altzariei, apaindurei eta orotariko artelanei. 12. artikulua zioenez, aipatutako ondasunak “Eliza Katolikoaren ardura-pean egongo dira, kontserbazioari, kudeaketari eta erabilerari dagokienez”. Baina “Elizak ezin izango du horien gaineko jabetzarik izan, eta esleitutako eginkizunetarako soilik erabiliko ditu”.

Ordea, 1946an, Francoren diktadurapean, Hipoteka Legea indarrean jarri zen eta, Estatua-ren katolikotasunaren babesean, eskumen eta pribilegio ugari eman zizkion Elizari.

1978ko Konstituzioak estatu ez-konfesionala ezarri zuen eta izaera publikoa aitortu zien atzera elizei, baselizei, apaiztxeei, hilerriei eta halakoei.

Dena den, Nafarroan gertatutakoak agerian utzi duenez, Elizak baditu zirrikituak bere ondasunak ugaritzeko, bultzaka, gamelua jostoratzaren zuloan sartzen ahalegintzeko. ■

- Arroila Jaitsierak
- Espeleologia
- Zubi saltoa
- Eskalada
- Via Ferratak
- Mendi ibilaldiak
- Elur erraketak
- Orientazioa
- Mendiko bizikleta
- Multiabentura
- Ikastaro teknikoak
- Abentura bidaiak
- eta askoz gehiago...

**INGURU
ABENTURA**

- Descenso de Cañones
- Espeleología
- Puenting
- Escalada
- Vías Ferratas
- Senderismo
- Raquetas de nieve
- Orientación
- Mountain bike
- Multiaventura
- Cursos técnicos
- Viajes de aventura y mucho mas...

www.inguruabentura.com

info@inguruabentura.com

Tel: 635 748 948

San Juan 18
Albeniz - Asparrena
Araba